

LA TAULA PERIÒDICA DELS ELEMENTS QUÍMICS

PERE GRAPÍ VILUMARA

CENTRE D'HISTÒRIA DE LA CIÈNCIA, UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA.

La sessió temàtica de la XVII Jornada sobre la Història de la Ciència i l'Ensenyament va estar dedicada a la taula periòdica dels elements químics, atès que durant l'any 2019 es va commemorar el 150è aniversari de la publicació de la primera versió de la taula de Mendeléiev. Aquesta efemèride era una bona ocasió per obrir una reflexió entorn d'aspectes rellevants com: 1) el paper que històricament han tingut les classificacions, i el de la taula periòdica en particular, en l'ensenyament de la química; 2) la conveniència d'incloure aspectes del desenvolupament històric de la taula periòdica en el seu ensenyament; 3) les activitats d'aprenentatge relacionades amb la taula periòdica que consideren el seu context històric, i 4) les diverses qüestions epistemològiques que la taula periòdica suscita en relació amb l'ensenyament de la química.

Les comunicacions presentades en aquesta sessió es van aproximar, amb major o menor extensió, als aspectes esmentats anteriorment. Carlos Agudelo i Mercè Izquierdo varen presentar els resultats de la seva recerca sobre la caracterització dels diferents relats que els llibres de text exposen en relació amb la taula periòdica. Josep Maria Fernández i Carme Zaragoza van advocar en la seva presentació per la integració d'aspectes històrics del desenvolupament de la taula periòdica en l'ensenyament de la química a secundària per afavorir l'aprenentatge de la informació que pot transmetre la taula. La presentació de Maria Rosa Muñoz Bello es va centrar en les idees del professor de química Francisco de Paula Montells i Nadal sobre les classificacions químiques i alguns conceptes clau en el desenvolupament de la taula periòdica. En el rerefons de la seva presentació hi havia la reivindicació tant de la tasca creativa del professorat com de l'espai de l'aula en la construcció de coneixements.

A continuació us presentem dos articles que es corresponen a les dues comunicacions restants de la sessió. En el primer, l'aproximació de Núria Solsona permet ampliar el nostre coneixement sobre els elements químics i la taula periòdica des de la perspectiva de gènere, tot revisant el paper de diverses dones científiques que van participar en treballs al voltant del desenvolupament de la taula periòdica. En el segon, Rosa Maria Melià i Maria Tura Puigvert ens proposen una mirada sobre la taula periòdica tot vinculant els elements amb el color. Des dels noms d'elements que es relacionen amb el color fins als elements que intervenen en el color dels leds.

El debat posterior a la sessió va enriquir de forma significativa les presentacions i va tornar a posar de manifest la necessitat i la utilitat de dedicar una sessió temàtica dins de la jornada.